

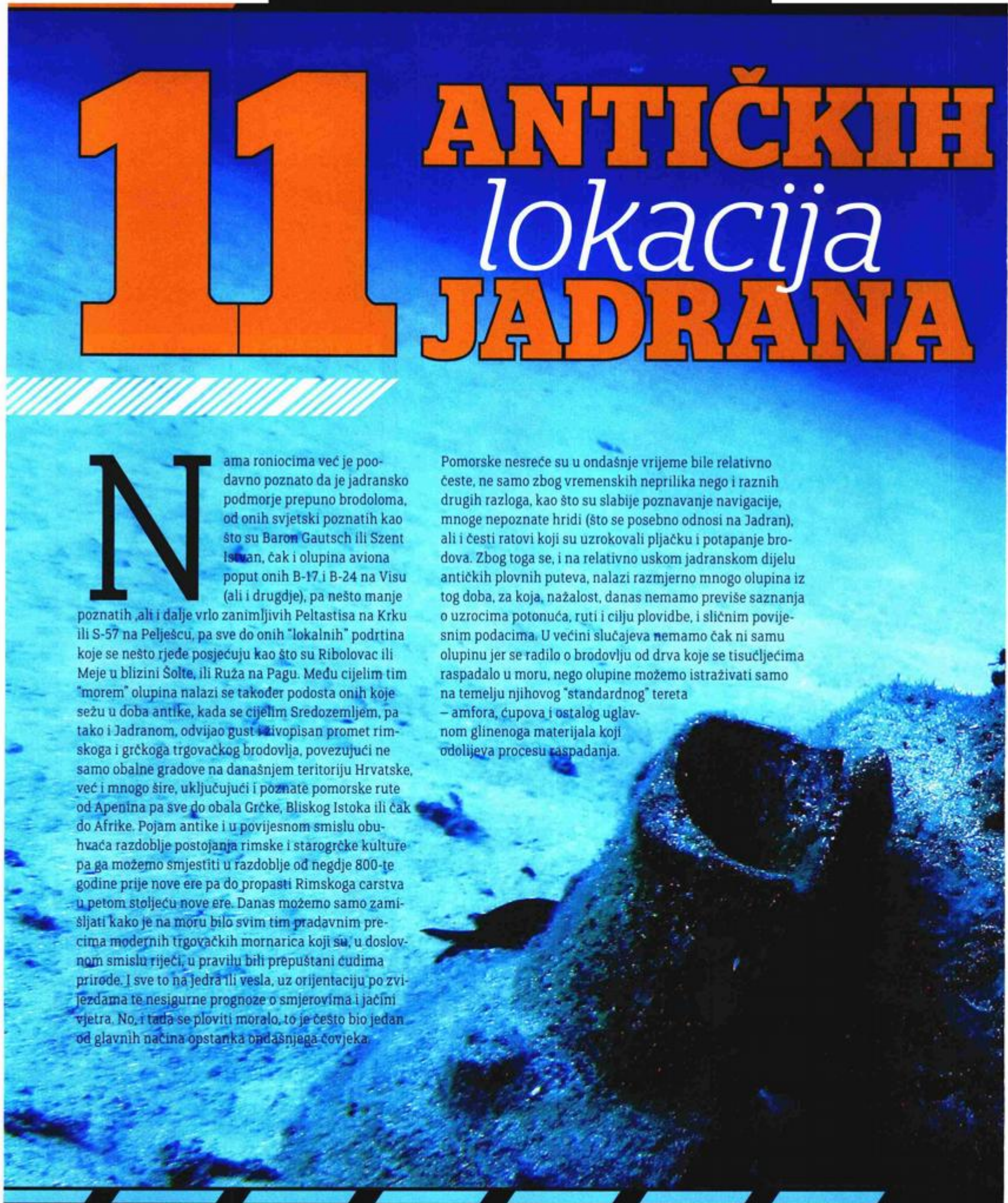

PIŠE: Goran Butajla
 FOTOGRAFIE: Goran Butajla, Robert Mosковиć, dokumentacija SCUBAlife

11 ANTIČKIH lokacija JADRANA

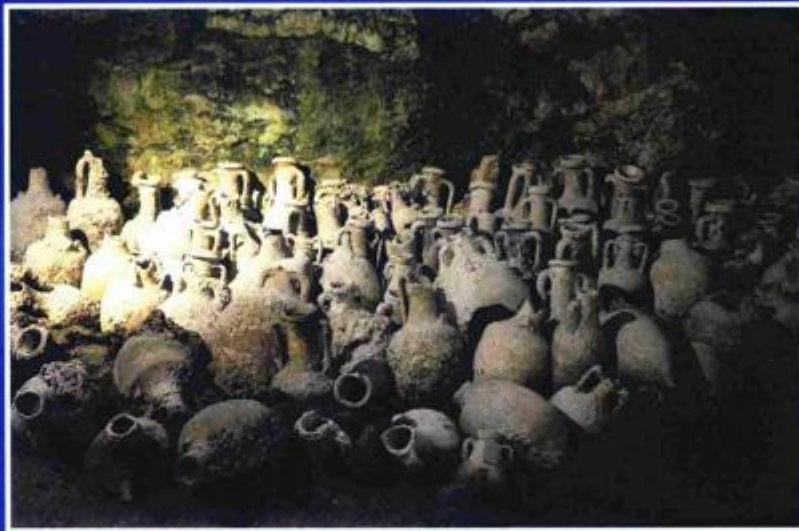
Nama ronocima već je po-
 davno poznato da je jadransko
 podmorje prepuno brodoloma,
 od onih svjetski poznatih kao
 što su Baron Gautsch ili Szent
 Istvan, čak i olupina aviona
 poput onih B-17 i B-24 na Visu
 (ali i drugdje), pa nešto manje
 poznatih, ali i dalje vrlo zanimljivih Peltastisa na Krku
 ili S-57 na Pelješcu, pa sve do onih "lokalnih" podrtna
 koje se nešto rjeđe posjećuju kao što su Ribolovac ili
 Meje u blizini Solte, ili Ruža na Pagu. Među cijelim tim
 "morem" olupina nalazi se također podosta onih koje
 sežu u doba antike, kada se cijelim Sredozemljem, pa
 tako i Jadranom, odvijao gust i živopisan promet rim-
 skoga i grčkoga trgovačkog brodovlja, povezujući ne
 samo obalne gradove na današnjem teritoriju Hrvatske,
 već i mnogo šire, uključujući i poznate pomorske rute
 od Apenina pa sve do obala Grčke, Bliskog Istoka ili čak
 do Afrike. Pojam antike i u povijesnom smislu obu-
 hvaća razdoblje postojanja rimske i starogrčke kulture
 pa ga možemo smjestiti u razdoblje od negdje 800-te
 godine prije nove ere pa do propasti Rimskoga carstva
 u petom stoljeću nove ere. Danas možemo samo zami-
 šljati kako je na moru bilo svim tim pradavnim pre-
 cima modernih trgovačkih mornarica koji su, u doslov-
 nom smislu riječi, u pravilu bili prepuštani cudima
 prirode. I sve to na jedra ili vesla, uz orijentaciju po zvi-
 jezdamama te nesjurne prognoze o smjerovima i jačini
 vjetrova. No, i tada se ploviti moralo, to je često bio jedan
 od glavnih načina opstanka ondašnjega čovjeka.

Pomorske nesreće su u ondašnje vrijeme bile relativno
 česte, ne samo zbog vremenskih neprilika nego i raznih
 drugih razloga, kao što su slabije poznavanje navigacije,
 mnoge nepoznate hridi (što se posebno odnosi na Jadran),
 ali i česti ratovi koji su uzrokovali pljačku i potapanje bro-
 dova. Zbog toga se, i na relativno uskom jadranskom dijelu
 antičkih plovnih puteva, nalazi razmjerno mnogo olupina iz
 tog doba, za koja, nažalost, danas nemamo previše saznanja
 o uzrocima potonuća, ruti i cilju plovidbe, i sličnim povije-
 snim podacima. U većini slučajeva nemamo čak ni samu
 olupinu jer se radilo o brodovlju od drva koje se tisućljećima
 raspadalo u moru, nego olupine možemo istraživati samo
 na temelju njihovog "standardnog" tereta
 – amfora, čupova i ostalog uglav-
 nom glinenoga materijala koji
 odolijeva procesu raspadanja.

Tragovi pomorskog prometa rimskog i grčkog trgovačkog brodovlja u Jadranskom moru

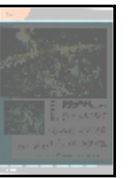

Danas u većini slučajeva antičkih brodoloma nemamo samu olupinu, jer se radilo o brodovlju od drva koje se tisućljećima raspadalo u moru, nego olupine možemo istraživati samo na temelju njihovog "standardnog" tereta – amfora, čupova i ostalog uglavnom glinenoga materijala koji odolijeva procesu raspadanja

Druga gotovo konstantna poveznica jadranskih antičkih lokaliteta je u činjenici da su gotovo svi više ili manje devastirani. Nažalost se niz godina (a pokušat ćemo ih smjestiti u razdoblje od šezdesetih pa do osamdesetih godina prošloga stoljeća) jadransko podmorje pljačkalo od strane stranih i domaćih autonomnih ronilaca, i prava je sreća da ih je u to doba bilo relativno malo. No, na nekim lokalitetima (pored Mlaske na Hvaru, okolica Karlobaga, Maslenica) su mnoge amfore i drugi artefakti nepovratno izgubljeni, i nalaze se uglavnom u privatnim kolekcijama širom Europe. Vjerojatno vam je mnogima poznata i pomalo pretjerana priča o trampama tipa amfóra – automobil srednje kategorije, no svakako stoji činjenica da su amfore pljačkane radi unosne prodaje, uglavnom u inozemstvu. Otprilike paralelno s uspostavom Hrvatske kao države situacija se bitno mijenja jer državni organi provode mnogo učinkovitiju zaštitu, i preventivom, ali i fizičkom zaštitom lokaliteta, zato su danas pojave devastacije nalazišta zaista rijetke. No, iskreno

rečeno, tome je pridonijela i višestruko manja potražnja za antičkim artefaktima na crnom tržištu u odnosu na doba bezakonja.

Zbog toga danas na Jadranu ipak imamo još podosta reprezentativnih arheoloških dragulja – antičkih olupina od kojih su neke otkrivene i nakon devedesetih godina prošloga stoljeća. Kao što smo naveli, najznačajnija nalazišta danas su i fizički zaštićena čeličnim mrežama pa su, barem na taj način, dostupna ronionicima rekreativcima za razgledavanje. Mada zbog snažnog zamaha rekreativnog ronjenja u budućnosti ne treba očekivati neke nove senzacionalne nalaze, također stoji i činjenica da možemo samo nagađati koliko se još takvih olupina nalazi na većim dubinama koje su ronionicima nedostupne, ali koje je istovremeno i prekrilo debeli sloj finog mulja kakav vlada na takvim površinama. No, krenimo u pregled onih lokaliteta za koje smatramo da su najzanimljiviji za ronioce, a vjerojatno su i najpoznatiji. To ni u kojem slučaju nisu svi, ali ipak...

Henerik – Riko Plješa otkrio je prije 10-ak godina nalazište amfora vodeći grupu gostiju na ronjenje na rtu Sorinj

RT SORINJ, RAB

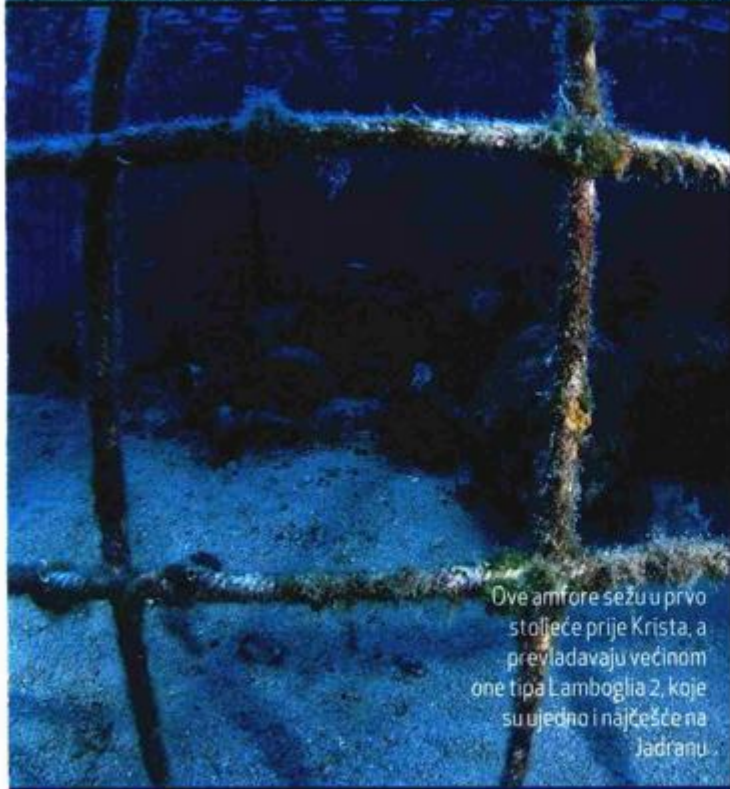
U PROŠLOM BROJU SCUBALIFE MOGLI STE PONEŠTO PROČITATI I O OVOJ LOKACIJI U SKLOPU REPORTAŽE O RAPSKOM PODMORJU.

Nalazište je otkriveno prije desetak godina (točnije krajem kolovoza 2004. godine) slučajnim turističkim ronjenjem u blizini samog rapskog rta i svjetionika Sorinj, na sjeveru Raba. Otkrio ga je poznati rapski ronilac Henerik – Riko Plješa vodeći grupu gostiju na ronjenje na rtu kada je krajičkom

oka zapazio neobičnu formaciju na pješčanom dnu. Lokalitet se nalazi na kosoj pješčanoj padini, na dubini od 30 do 35 metara, oko stotinjak metara od obale. Radi se o amforama koje datiraju iz drugoga stoljeća prije nove ere kada je neki od nepoznatih brodova skončao u okolici rta, vjerojatno zbog jake bure. Dokumentirano je sedamdesetak amfora kasnog grčko – italskog tipa, a šest ih je izvađeno. Takve amfore uglavnom su služile za prijevoz vina. Iste, 2004. godine, Ministarstvo kulture RH provelo je postupak zaštite postavljanjem čeličnoga kaveza, kao uostalom i u još brojnim primjerima širom naše obale. Također je pokusnim istraživanjima utvrđena veća količina artefakata prekrivena pijeskom, a naziru se i dijelovi brodske oplata. U zakonskom smislu ova lokacija nalazi se u statusu zaštićene zona u područjima gdje se nalaze kulturna dobra, što znači da je ronjenje dopušteno samo uz pratnju nositelja koncesijskog odobrenja za ronjenje na zaštićenoj zoni. A da ubuduće ne ponavljamo, sva dalje navedena nalazišta također su u istom režimu zaštite (po jednoj od dvije osnove, ili kao samostalno zaštićena zona kao što je slučaj s ovom lokacijom, ili kao lokalitet koji se nalazi unutar šire zone zaštite kao što su otoci Vis, Lastovo ili Mljet). Na ronjenje na ovu lokaciju moći će vas odvesti svi ronilački centri smješteni na Rabu, a najbliži je centar "Aquasport" iz Supetarske Drage kojeg vodi prije spomenuti Riko Plješa.

UVALA VLAŠKA MALA
 DO PRIJE KOJU GODINU NIJE
 BAŠ PRIVLAČILA RONIOCE,
 A POSTALA JE ZANIMLJIVA
 UPRAVO NAKON
 PRONALASKA AMFORA

Dve amfore sežu u prvo
 stoljeće prije Krista, a
 prevladavaju većinom
 one tipa Lamboglia 2, koje
 su ujedno i najčešće na
 Jadranu.

UVALA VLAŠKA MALA, PAG

I O OVOJ LOKACIJI STE VEĆ IMALI PRILIKE ČITATI U TRINAESTOM BROJU SCUBALIFEA (RUJAN 2013. GODINE).

Na onoj "obalnoj" strani Paga koja gleda na Velebit, nešto južnije od trajektnoga pristaništa Zigljen kojim je Pag povezan s Priznom na kopnu, smjestila se uvala Vlaška Mala koja do prije koju godinu nije previše privlačila ronioce. No, danas je situacija potpuno drugačija jer je prije nekoliko godina ovdje pronađen brodolom, preciznije ostaci brodoloma nekog rimskoga broda s teretom amfora. Slično kao i na Rabu, i ovaj lokalitet otkriven je 2004. godine, također od strane lokalnog ronioca Dražena Peranića. Od drvenog broda nije ostalo ništa, ali je teret amfora solidno očuvan i devastacija je, po procjeni stručnjaka iz Zavoda za očuvanje kulturne baštine, bila minimalna. Amfore se nalaze na pjeskovitom dnu na dubini od 25 do 30 metara, a očekivano od dijelova broda nije ostalo gotovo ništa osim dvije olovne prečke antickih sidara. Jasno su vidljive dvije vrste amfora i, po nekim saznanjima, u njima se prevozilo vino. Amfore, pa tako i brodska olupina, sežu u prvo stoljeće prije Krista, a prevladavaju većinom one tipa Lamboglia 2, koje su ujedno i najčešće na Jadranu. Kao i na Rabu, i ovdje je lokalitet zaštićen čeličnom mrežom u obliku kaveza koja pruža solidnu fizičku zaštitu od potencijalnih devastatora, sada kada je lokalitet postao poznat široj ronilačkoj populaciji. Na ronjenje u Vlaškoj Maloj moći ćete otići uz pratnju ronilačkog centra "Ocean Pro" koji se nalazi u Staroj Novalji.

Trenutno se statua Apoksiomen nalazi u Arheološkom muzeju u Zagrebu, ali postoje planovi da se trajno preseli na jednu od reprezentativnih lokacija u samom Malom Lošinj

APOKSIOMEN, VELE ORJULE, LOŠINJ

OVO JE JEDINI LOKALITET U RUBRICI KOJI PREDSTAVLJA IZNIKMU JER NA NAVEDENOJ LOKACIJI SE DANAS NE NALAZI NIŠTA PA JE ZBOG TOGA NE MOŽEMO SMATRATI RONILAČKOM. Međutim, po kriteriju najzanimljivijih antičkih nalazišta svakako je treba spomenuti jer se radi o, vjerojatno, najpoznatijem podvodnom antičkom nalazištu u Hrvatskoj, onom statue Apoksiomena, grčkoga atleta izrađenog u bronci. Statua je pronađena slučajnim rekreativnim ronjenjem dvojice belgijskih turista na dubini od četrdesetak metara, u pjeskovitom mulju nedaleko od otočića Vele Orjule. Desilo se to sada već davne 1997. godine. Radi se o brončanoj antičkoj statui visine gotovo dva metra. Nepoznate su okolnosti dospjeća statue na morsko dno jer u blizini nije otkriveno ništa što bi upućivalo na brodolom. Postoji teorija o namjernom bacanju kipa u more kao žrtve bogovima radi sigurne plovidbe kakvoga grčkog broda. 1999. godine poduzeta je akcija vadenja koja je bila široko medijski popraćena. Nakon višegodišnjih konzervatorsko – restauratorskih radova u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu, statua je bila prikazivana u više poznatih muzeja. Trenutno se nalazi u Arheološkom muzeju u Zagrebu, ali postoje planovi da se trajno preseli u jednu od reprezentativnih lokacija u samom Malom Lošinj. Nama ronionicima ostaje samo sjeta za "izgubljenom" atraktivnom ronilačkom lokacijom, ali realnost ipak opravdava vadenje ovakvog nalaza i sprječavanje od daljnog propadanja.

Statua Apoksiomena, grčkoga atleta izrađenog u bronci, pronađena je slučajno

Statua Apoksiomena, grčkoga atleta izrađenog u bronci, pronađena je slučajno

Kako je statua dospjela pod more ne zna se ni danas, jer u blizini nema brodoloma

NA OVOJ LOKACIJI
 JE, PORED ONIH
 LASTOVSKIH, I ZAPOČEO
 PROJEKT MINISTARSTVA
 KULTURE - ZAŠTITA
 NALAZIŠTA KAVEZIMA

UVALA KOROMAČNA, ŽIRJE

IAKO SE ZA MNOGE PODMORSKE ANTIČKE LOKALITETE ZNALO JOŠ I ZA DOBA JUGOSLAVIJE, IGROM SLUČAJA DOLAZIMO DO VEĆ ČETVRTOG KOJI JE OTKRIVEN U NOVIJE DOBA. 1997. godine je grupa ronilaca zagrebačkog kluba "Medveščak-Sava", na uobičajenom stažnom klupskom ronjenju, otkrila ovu lokaciju ostataka grčkog teretnog broda prepunog amfora. Lokacija se nalazi na sjevernoj ("kopnenoj") strani otoka Žirje, između uvala Muna i Koromačna. Prilikom istraživanja provedenog od strane Ministarstva kulture RH, evidentirano je preko 300 amfora Dressel i Riley tipa, koje su inače vrlo rijetke u našem podneblju, na površini dvadesetak puta desetak metara. Kao i Rab i Pag, i ova lokacija je danas pod fizičkom zaštitom u obliku čeličnoga kaveza, a ronjenje je moguće samo uz ovlaštene vodiče. Na ovoj lokaciji je, pored onih lastovskih, i započeo projekt zaštite Ministarstva kulture izvedbom spomenutih kaveza, a ujedno je ovdje i stari kavez već zamijenjen novim radi primjećanih oštećenja i propadanja uslijed djelovanja mora. Lokacija se nalazi na tristotinjak metara od obale, na strmom kamenitom i pjeskovitom dnu na četrdesetak metara dubine. Kao i u čestim ostalim slučajevima iz antike, drvena konstrukcija broda je potpuno propala. Lokalitet je zahtjevan za ronjenje jer se također radi o zaronu "u plavo" te mogućoj brznoj dekompresiji. Dozvolu za ronjenje posjeduju samo neki ronilački centri iz Murtera. Kako u širem području ima još ronilačkih centara, primjećena su i neovlaštena ronjenja na ovoj lokaciji.

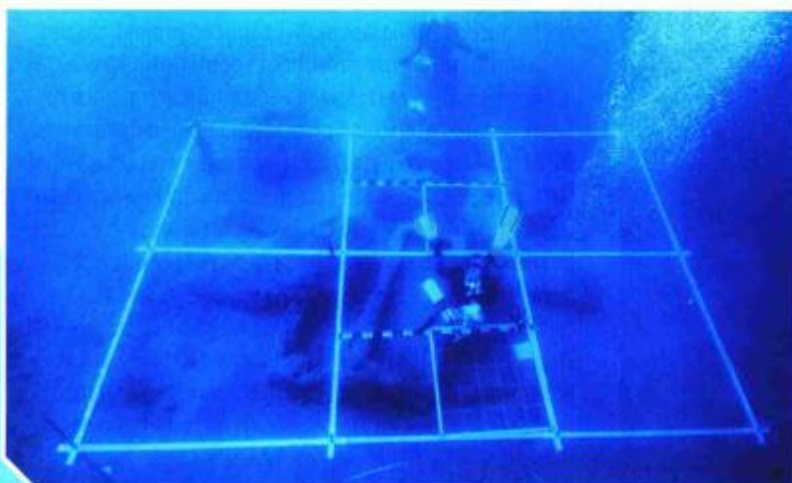
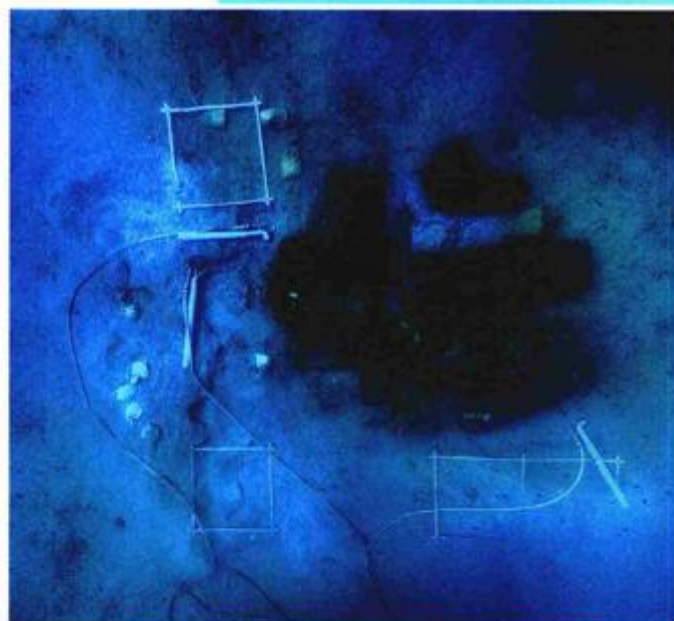

Ova zona nalazi se pod posebnim režimom zaštite Ministarstva kulture RH zbog daljnjih znanstvenih istraživanja pa na njoj rekreativna ronjenja još nisu moguća

UVALA LIVKA, SUTIVAN, BRAČ

"NAJMLAĐI" NALAZ ANTIČKOGA LOKALITETA U OVOM PREGLEDU PRIPADA OTKRIĆU BRODOLOMA SA SARKOFAZIMA NEDALEKO OD SUTIVANA NA BRAČU. Desilo se to 2008. godine kada su ronjoci kluba

"PIK Mornar" iz Splita zaronili na lokaciju nakon nekoliko dobivenih sugestija o mogućem arheološkom nalazu. Nalaz sarkofaga je odmah potom prijavljen Ministarstvu kulture RH koje je provelo daljnja istraživanja. Već prilikom prvoga ronjenja postalo je jasno da se radi o antičkom brodolomu s teretom sarkofaga i drugih kamenih proizvoda, a vjerojatno se radilo o trgovačkom brodu obalne plovidbe. Lokalitet je smješten podalje od obale, oko 700 metara, na blagoj pješčanoj kosini, na dubini od 32 metra te zauzima površinu od četrdesetak kvadratnih metara. Jasno se razaznaju dva reda sarkofaga, od kojih je donji gotovo utonuo u pijesak. U gornjem dijelu vidljivo je sedam sarkofaga, poklopci, stupovi i ostali kameni materijal. Prilikom istraživanja i analize ostataka olupine primijenjena je radiokarbonska analiza drveta brodske konstrukcije na temelju koje je ustanovljeno da brodolom potiče iz drugoga stoljeća nove ere. Ova zona nalazi se pod posebnim režimom zaštite Ministarstva kulture RH zbog iznimne važnosti, ali i daljnjih znanstvenih istraživanja pa na njoj rekreativna ronjenja još nisu moguća. Zato se ova lokacija još i ne nalazi u postojećem Programu za obavljanje podvodnih aktivnosti u zaštićenim zonama. No, za očekivati je, kada istraživanja budu privedena kraju, da se i ona uvrsti u program pa da postane dostupna svima.

Na lokaciji suvidljiva dva reda sarkofaga od kojih je donji gotovo utonuo u pijesak

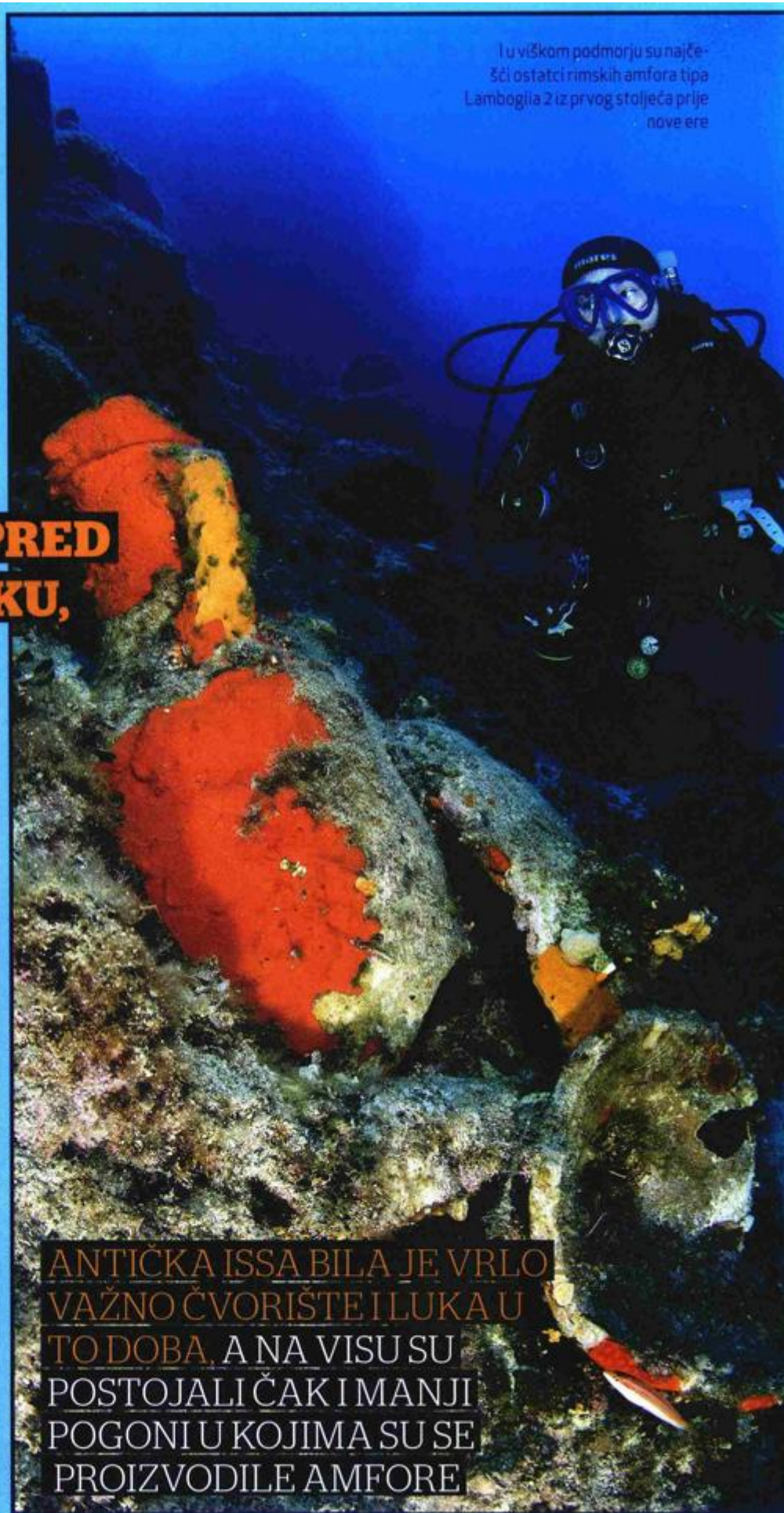
OTOČIĆ KRAVA, ISPRED ULAZA U VIŠKU LUKU, OTOK VIS

PO MNOGIMA NAJLJEPŠI "RONILAČKI" OTOK NA JADRANU JE VIS ZBOG SVOJE NEPRIJEPORNE LJEPOTE PODMORJA, BROJNIH BRODOLOMA, ZANIMLJIVIH ŠPILJA I JOŠ KOJEČEGA. Zbog takve velike koncentracije različitih lokacija nešto je manje poznato da uokolo Visa ima i mnogo većih i manjih nalazišta amfora.

Anticka Issa bila je vrlo važno čvorište i luka u to doba, a na Visu su postojali čak i manji pogoni u kojima su se proizvodile amfore. Uostalom, ako imate priliku obavezno posjetite Viški muzej u kojem ćete naučiti mnogo o burnoj (antičkoj) povijesti Visa. Nerijetko se dešava da se ulomci amfora

dan – danas pronalaze čak i prilikom obrađivanja zemlje ili građevinskih radova. Podmorskih antičkih lokaliteta također ima na pretek. Onaj koji je možda najveći je na otočiću Hostu, ali ima ih i na Stupistu, pored Volića, te na sjevernoj strani otoka. Jedno od simpatičnih manjih nalazišta je i na hridi Krava, nešto istočnije od Hosta. Na terenu, koji je i sam po sebi vrlo zanimljiv za ronjenje, neprekidno se nailazi na ostatke amfora, najčešće onih rimskih tipa Lamboglia 2 iz prvoga stoljeća prije nove ere. Za lokaciju se zna već niz godina pa, iako je otok prvotno bio zatvoren za turizam zbog baza JNA, a potom je cijelo podmorje Visa potpalo pod zaštićene zone Ministarstva Kulture, postoje naznake da su i s ovog lokaliteta amfore nelegalno vadene. Ronjenje je moguće preko svih viških i komiskih centara.

I u viškom podmorju su najčešći ostatci rimskih amfora tipa Lamboglia 2 iz prvoga stoljeća prije nove ere

ANTIČKA ISSA BILA JE VRLO VAŽNO ČVORIŠTE I LUKA U TO DOBA, A NA VISU SU POSTOJALI ČAK I MANJI POGONI U KOJIMA SU SE PROIZVODILE AMFORE

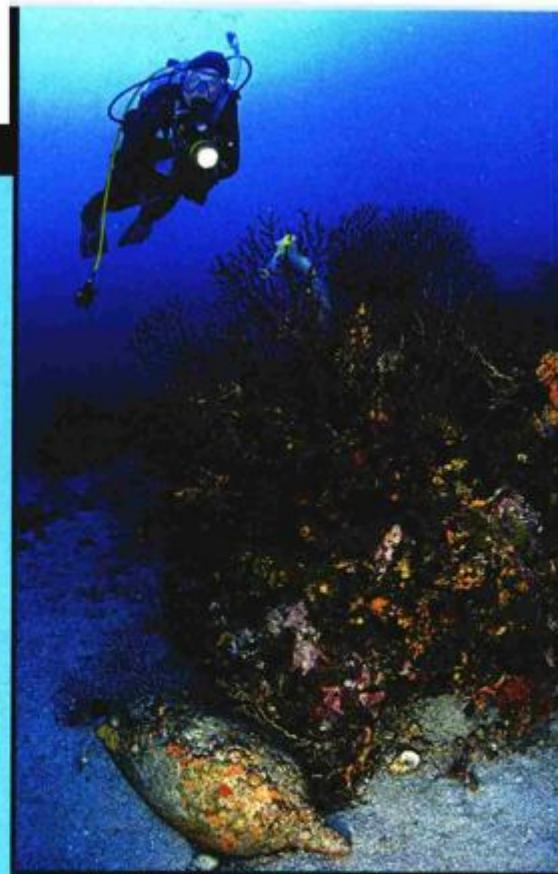

OTOČIĆ LUKOVAC, LASTOVO

SELIMO SE NA LASTOVO ZA KOJE MOŽEMO IZREĆI VRLO SLIČNE KONSTATACIJE KAO I ZA OTOK VIS. Prvorazredno podmorje u svakom

pogledu, s malom iznimkom da su antička nalazišta na Lastovu mnogo poznatija od onih viških, a ima ih i više dokumentiranih, obrađenih i na kraju zaštićenih čeličnim mrežama. O onima u kavezima u sljedećem poglavlju, a sada ćemo se koncentrirati na jedan od najljepših arheoloških lokaliteta na Jadranu, onaj pored otočića Lukovac koji se nalazi na sjeveroistočnom rubu Lastova te pripada otočnoj skupini Lastovnjaka. U povijesnom smislu ovaj lokalitet nije toliko značajan zbog male količine u Jadranu već "ustaljenih" amfora tipa Lamboglia 2 iz prvoga stoljeća prije nove ere. Međutim, ronjenje na Lukovcu je nezaboravno jer se razbacane amfore (od kojih je nekoliko gotovo cijelih) nalaze na samom dnu stjenskog masiva, na dubini 35 do 40 metara, a zbog čestih struja taj masiv je obrastao crvenim gorgonijama. Zaista fantastičan ugođaj kojem uglavnom doprinosi i veća količina ribe. Iako valja pretpostaviti da se za nalazište znalo i prije, "službeno" je otkriveno opet od strane zagrebačkog kluba "Medveščak-Sava" na, opet, uobičajenom klupskom ronjenju osamdesetih godina prošloga stoljeća. Kasnijim istraživanjima je dosta amfora izvađeno i konzervirano. U blizini, na plići Drašan se također nalazi omanji lokalitet s nekoliko amfora. Lokacija je posebno zanimljiva roniocima jer se na istom mjestu nalaze i ostaci novovjekovne olupine pa se roni relativno često. Na obje lokacije vode lastovski ronilački centri, "Ankora" i "Ronilački raj".

Saplun je jedna od prvih lokacija na kojoj je primijenjen način zaštite lokaliteta čeličnim mrežama

OTOK SAPLUN, LASTOVO

U SVOJEVRSNOM NASTAVKU NA SEDMO POGLAVLJE "DOSSIERA" JOŠ UVIJEK OSTAJEMO NA LASTOVU. OSIM MNOGIH REGISTRIRANIH ARHEOLOŠKIH LOKALITETA KOJI NISU ZAŠTIĆENI, NA LASTOVU SE NALAZE I ČAK DVA ZAŠTIĆENA ČELIČNOM MREŽOM. To su lokaliteti Za Planiku pored naselja Ubli na zapadnom dijelu otoka, te onaj na Saplunu, otočiću u skupini Lastovnjaka, samo koju

milju istočnije od prije navedenog Lukovca. Gotovo na samom istočnom rtu pa na sjevernoj strani Sapluna nalazi se lokacija rimskoga trgovačkog broda kojeg je, vjerojatno, potopila bura, tj. udarac u hridi otoka uzrokovan burom. Teret amfora nalazi se na stjenovito – pjeskovitom dnu na dubini između 28 i 33 metra. Amfore datiraju iz drugoga stoljeća prije nove ere, dakle radi se o prijelaznom tipu između grčko – italskih i amfora tipa Lamboglia 2. Ovo nalazište otkriveno je 1987. godine od strane lastovskih ronilaca te se relativno rano pristupilo njegovom dokumentiranju i zaštiti. Uz prije spomenuti lokalitet Za Planiku, Saplun je jedna od prvih lokacija na kojoj je primijenjen način zaštite lokaliteta čeličnim mrežama. Ujedno je "saplunska mreža" dobar primjer potrebe za većom brigom na takvim lokacijama. Naime, zbog slabih, ali stalnih podmorskih struja na čeličnoj mrezi razvila se gusta kolonija morskih algi i trava koje gotovo onemogućavaju razgledavanje amfora. Pitanje je bi li struganje tih nakupina donijelo rezultat jer bi većina ostrugane biomase pala upravo na amfore. Nažalost jedino efikasno rješenje bilo bi ono najskuplje, a to je postavljanje potpuno novog kaveza sa znatno većim "okom" čelične mreže jer ovo dosadnje od najjeftinije građevinske mreže se ipak pokazalo kao neadekvatno.

Ova lokacija je i inače privlačna ronionicima jer se u neposrednoj blizini nalazi zanimljivi zid pa se ronjenje često obavlja na način da se upravo na amforištu obavlja sigurnosni zastanak

OTOK GLAVAT, MLJET

PODRUČJE NACIONALNOG PARKA MLJET TAKOĐER JE JEDNO OD ONIH KOJE OBILUJE BROJNIM ANTIČKIM NALAZIŠTIMA, NE SAMO POD MOREM. Na više lokacija nalaze se

arheološki nalazi, važniji i manje važni, a prevladavaju oni u blizini današnjeg naselja Pomena koje je i u rimsko doba bila važno prometno čvorište i luka. Uz lokalitete na otočiću Pomeštak i hridi Maslinovac, jedno od značajnijih i ronionicima privlačnih antičkih nalazišta je ono na otočiću Glavatu koji je, usput, i najsjeverniji otok mljetskog arhipelaga. Ovo nalazište poznato je već niz godina jer se nalazi u blizini naseljenoga mjesta i na vrlo maloj dubini pa ga je moguće obići i bez SCUBA opreme. Naime, glavnina amfora nalazi se već na šest metara dubine. Lokacija je i inače privlačna ronionicima jer se u neposrednoj blizini, na istočnom dijelu Glavata, nalazi zanimljivi zid pa se ronjenje često obavlja na način da se upravo na amforištu obavlja dekompresija ili sigurnosni zastanak. Amfore datiraju iz prvog stoljeća nove ere. U blizini otočića nalazi se još nekoliko pojedinačnih nalaza iz drugoga stoljeća, ali i prvoga stoljeća prije nove ere. Iako su vidljivi znakovi devastacije, glavnina amfora je ipak očuvana zahvaljujući postojanju ustanove Nacionalnoga parka. Postojali su planovi za zaštitu i ovoga lokaliteta čeličnom mrežom, ali se za sada od toga odustalo. Možda i opravdano jer je većina amfora srasla s kamenom podlogom pa je eventualna daljnja pljačka i devastacija ionako jako otežana, a također se Glavat nalazi vrlo blizu naseljenih mjesta Pomena i Polače što bi dodatno kompliciralo takve radove. Na ronjenje na Glavatu odvest će vas ronilački centar "Aquatica" koji posjeduje dozvolu za ronjenje unutar Nacionalnoga parka.

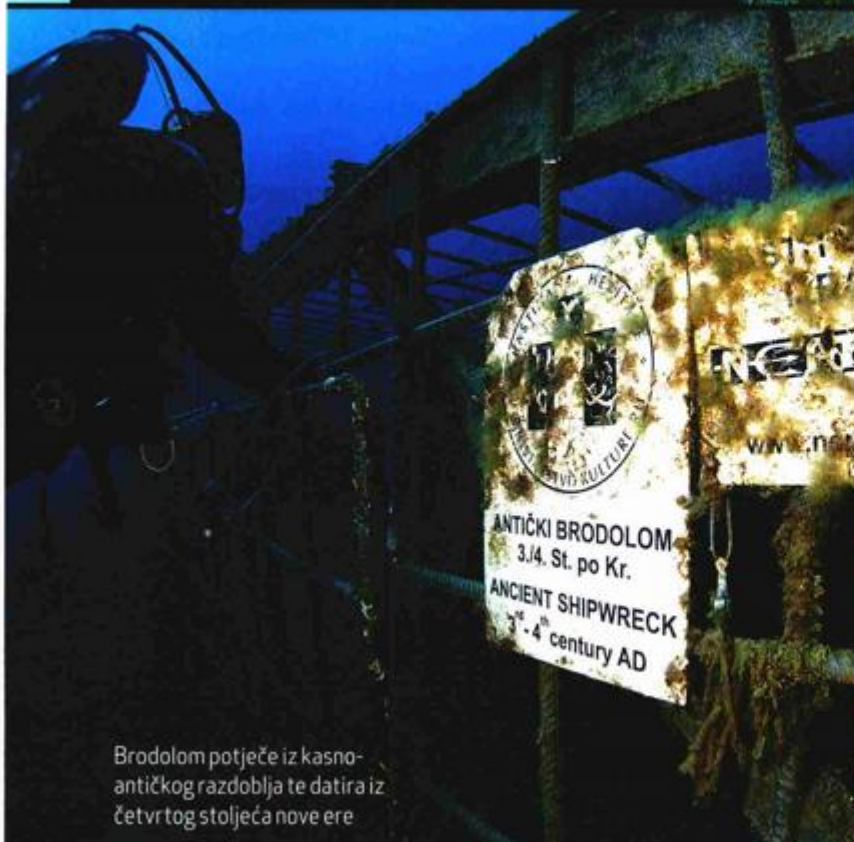
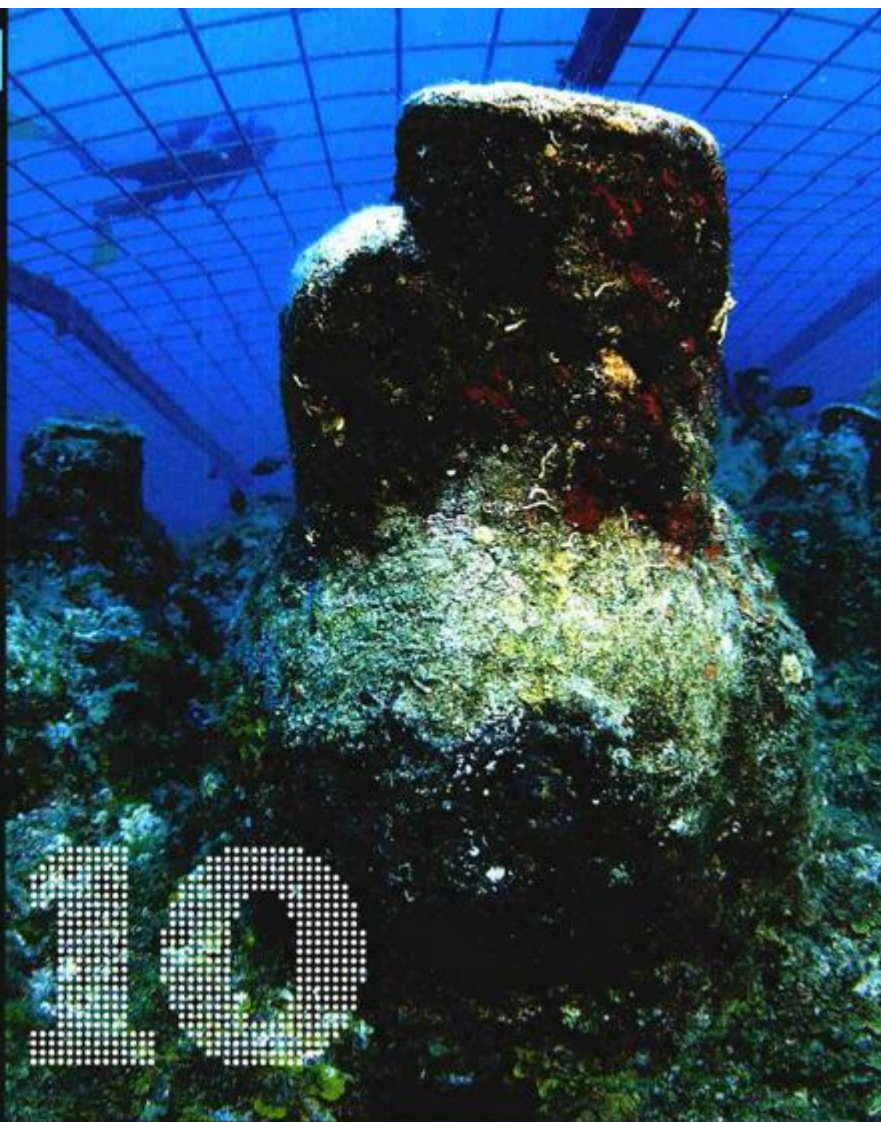
Glavnina amfora ovdje se nalazi već na šest metara dubine

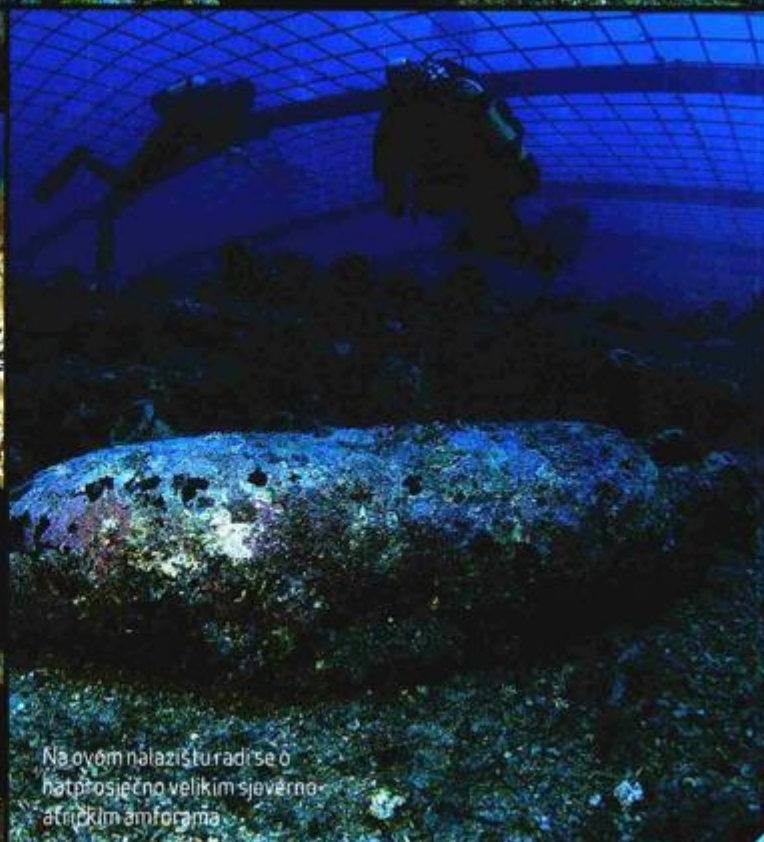
OTOČIĆ SUPETAR, AMFORIŠTE, CAVTAT

ZA KRAJ NAS ČEKAJU DVIJE UZBUDLJIVE LOKACIJE IZ OKOLICE CAVTATA. ZA OBJE SE TREBA PONAJPRIJE ZAHVALITI CAVTATSKOM RONIČU BORISU – BOBI OBRADOVIĆU, VLASNIKU CENTRA "EPIDAURUM" KOJI IH JE SLUŽBENO OTKRIO TE PRIJAVIO MINISTARSTVU KULTURE.

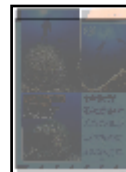
Sve se to odvijalo devedesetih godina prošloga stoljeća. Prijavljeni nalaz amforista jugoistočno od otočića Supetar 1999. godine odjeknuo je u arheološkim krugovima kao svojevrsna senzacija jer je ustanovljeno da se radi o, do danas, najvećem antičkom podmorskom nalazištu s preko 600 amfora. Upravo fascinantno izgleda pravo malo podmorsko brdasce dužine 20-ak i širine 14 metara. Zbog toga se i pretpostavlja da ih je prevezio jedrenjak dužine 30-ak metara. Brodolom potječe iz kasnoantičkog razdoblja te datira iz četvrtog stoljeća nove ere. Zbog toga su i same amfore također specifične i relativno rijetke za istočni Jadran. Utvrđeno je da se radi o sjevernoafričkim amforama, natprosječno velikim (oko 115 centimetara u dužinu) te specifičnog izduženog oblika s malim ruckicama te uskim vratom i nožicom. Samo amforište nalazi se na pješčanom dnu na dubini od 30 metara. Ubrzo nakon nalaza i glavnih istraživanja prekriveno je celicom mrežom koja je 2011. godine zamijenjena radi dotrajalosti. Ronjenje na ovoj lokaciji obavlja se u organizaciji "Epidauruma" iz Cavtata.

Brodolom potječe iz kasnoantičkog razdoblja te datira iz četvrtog stoljeća nove ere

Na ovom nalazištu radi se o natprosječno velikim sjevernoafričkim amforama

Na lokalitetu se nalazi osam cijelih i još pet razbijenih doliaea na sveukupnoj površini od dvjestotinjak kvadratnih metara

DOLIAE (ILI GRČKI PITHOSI) BILE SU OGROMNE POSUDE OD PEČENE GLINE, A SLUŽILE ZA PRIJEVOZ GOLEMIH KOLIČINA TEKUĆINA ILI ŽITA

Cavtatske doliae su zapremnine između 1200 i 1400 litara

OTOČIĆ SUPETAR, DOLIAE, CAVTAT

SAMO TRISTOTINJAK METARA UDALJENO OD SPOMENUTOG AMFORIŠTA, U SMJERU SJEVERA NALAZI SE JOŠ JEDAN OD FASCINANTNIH CAVTATSKIH "DRAGULJA", ONAJ ANTIČKOGA TRGOVAČKOG BRODA S TERETOM DOLIJAEA. Nalazište je otkriveno 1996. godine te se, vjerojatno, radilo o italjskom jedrenjaku koji je potonuo uslijed lošeg vremena (ili prekravanja?) negdje oko kraja prvoga stoljeća prije nove ere. Doliae (ili grčki pithosi) bile su ogromne posude od pečene gline, zapremnine u pravilu preko kubičnog metra (više od tisuću litara), te su služile za prijevoz golemih količina tekućina, ili čak i poljoprivrednih kultura kao pšenice. Tako su brodovi, koji su prevozili doliae, ustvari bili inačica antičkih tankera. Cavtatske doliae su zapremnine između 1200 i 1400 litara. Na lokalitetu se nalazi osam cijelih i još pet razbijenih doliaea na sveukupnoj površini od dvjestotinjak kvadratnih metara. Smještene su na pješčanom dnu na dubini između 30 i 35 metara. Iako ovo nije jedino nalazište doliaea na Jadranu (poznati su lokaliteti na Visu i Murteru, a neslužbeno i na Palagruži), sasvim sigurno je zbog količine i očuvanosti najznačajnije. Nasreću, lokalitet takve vrste i svojstava nije potrebno štiti čeličnim mrežama pa to ne treba očekivati ni u budućnosti. Kao što vrijedi i za cavtatsko amforište, ronjenje na doliaea ma moći ćete obaviti uz organizaciju "Epidauruma".